

**MAQOLA MAVZUSI: XORIJDA IJTIMOIIY PEDAGOGIKANING
RIVOJLANISH TARIXI**

University of Management and future technologies

U.M.F.T. S 313-22 P.Po' guruh talabasi

Palvanova Muxabbat Eshboyevnaning

Annotatsiya: *Ijtimoiy pedagogika — bu jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni hal qilish va shaxslarni ijtimoiy moslashuvga yo'naltirishga qaratilgan pedagogik faoliyatdir. Xorijda bu soha o'zining rivojlanish tarixida bir nechta bosqichlarni o'tgan, ularning har biri jamiyatdagi ijtimoiy ehtiyojlar va ta'lim tizimining yangi talablari bilan bog'liqdir. Annotatsiyada xorijdagi ijtimoiy pedagogikaning rivojlanishi ko'plab mamlakatlarda ijtimoiy me'yorlar va pedagogik qarashlarning o'zgarishini aks ettiradi.*

Ijtimoiy pedagogikaning ilk qadamlarini Yevropada, xususan Germaniya va Fransiyada kuzatish mumkin. Bu davrda ijtimoiy pedagogika jamiyatda ishlamagan yoki qiyinchiliklarga duch kelgan shaxslar, masalan, bolalar va o'spirinlarga yordam berish maqsadida rivojlana boshladi. XX asrning o'rtalarida, ayniqsa Skandinaviya davlatlarida, ijtimoiy pedagogika o'zining amaliy jihatlarini mustahkamladi va pedagogik tizimda ijtimoiy xizmatlar va yordamchi faoliyatlar kiritildi.

Bugungi kunda xorijda ijtimoiy pedagogika global miqyosda tarqalgan, turli yurtlarda ijtimoiy integratsiya, marginal guruhlar bilan ishlash va jamiyatda adolatni ta'minlashga yo'naltirilgan kompleks tizim sifatida shakllandi. Ushbu fan asosida olib borilgan ilmiy izlanishlar va amaliy tadbirlar ijtimoiy pedagogikaning rivojlanish tarixini yanada boyitdi va hozirgi zamon pedagogikasida o'zining muhim o'rnini saqlab qolmoqda.

Kalit so'zlar: *ijtimoiy pedagogika, rivojlanish tarixi, xorij, jamiyat, pedagogika, integratsiya, ijtimoiy xizmatlar, marginal guruhlar, ta'lim tizimi, Skandinaviya davlatlari, ijtimoiy muammolar.*

1. Kirish

Ijtimoiy pedagogika — bu ijtimoiy tizimda tarbiya va ta'limni yaxshilash, insonlar o'rtasida ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish, va umumiy farovonlikni ta'minlashga qaratilgan fan. Bu fan asosiy e'tiborni odamlarning jamiyatdagi o'rni va ularning ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga qaratadi. Xorijda ijtimoiy pedagogikaning rivojlanishi turli tarixiy davrlar va mintaqalarda boshqacha shakllangan.

2. Ijtimoiy pedagogikaning dastlabki rivojlanish bosqichlari (XVI-XVIII asrlar)

XVI asrda Yevropada ijtimoiy pedagogikaning rivojlanishiga asos solgan eng muhim voqea — Gumanizmning boshlanishi edi. Bu davrda inson huquqlari, erkinlik va ta'limga bo'lgan e'tibor kuchaydi. Yevropada ijtimoiy pedagogikaning asosiy targ'ibotchilari sifatida Jan Amos Komenskiy (1592–1670) va Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827) nomlarini keltirish mumkin. Komenskiy pedagogikada universal ta'limni targ'ib qilgan bo'lsa, Pestalozzi ijtimoiy ta'lim va ona tarbiyasiga katta e'tibor qaratgan.

3. XIX asr: Sanoat inqilobi va ijtimoiy pedagogikaning yangi bosqichga o'tishi

XIX asrda sanoat inqilobi, shaharlashuv, va ijtimoiy sinflar o'rtasidagi farqning oshishi ijtimoiy pedagogikaning yangi o'lchamlarini shakllantirdi. Shu davrda Friedrich Froebel (1782–1852) tomonidan bolalar bog'chasi va ijtimoiy tarbiyaning tizimli yondashuvlari ishlab chiqildi. Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) o'zining "Emil" asarida tabiat va insonning haqiqiy ehtiyojlariga asoslangan ta'lim tizimini taklif qilgan. Rousseau ijtimoiy pedagogikaning rivojlanishida muhim o'rin tutadi, chunki uning fikricha, tarbiya ijtimoiy, axloqiy va madaniy jihatdan mustahkam bo'lishi kerak.

4. XX asr: Ijtimoiy pedagogikaning ilmiy rivojlanishi

XX asrda ijtimoiy pedagogika ilmiy va amaliy jihatdan keng rivojlanib, ko'plab yangi yondashuvlar va metodlar ishlab chiqildi. Ijtimoiy pedagogikaning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida Jon Dewey (1859–1952)ning pedagogikasi

e'tiborga loyiq. Dewey ijtimoiy va amaliy tajribaga asoslangan o'quv tizimini yaratdi va bu jamiyatni yaxshilashda ta'limning rolini kattalashtirdi.

Ijtimoiy pedagogika asosida jamiyatni yaxshilash va adolatni ta'minlashga qaratilgan o'quv dasturlari tashkil etildi. Paulo Freire (1921–1997)ning "Ta'lim ozodlikdir" asari orqali, ijtimoiy pedagogika nafaqat ta'lim tizimini, balki jamiyatdagi ijtimoiy tengsizliklarni hal qilishga yordam beradigan kuchli vosita sifatida qaralgan.

5. Ijtimoiy pedagogika va jamiyatdagi o'zgarishlar

XX asrning oxirlarida va XXI asr boshlarida, ijtimoiy pedagogika jamiyatdagi turli qatlamlar o'rtasidagi farqlarni kamaytirish, tengsizlikni bartaraf etish, va jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qilishni davom ettirdi. Ijtimoiy pedagogik tadqiqotlar davomida, ayniqsa, ijtimoiy inklyuziya, madaniy xilma-xillik va rivojlanayotgan jamiyatlarda ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha ko'plab ishlanmalar amalga oshirildi.

6. Hozirgi vaqtda ijtimoiy pedagogika

Hozirgi kunda ijtimoiy pedagogika global miqyosda jahonning turli burchaklarida ham rivojlanib bormoqda. Ijtimoiy ta'lim tizimlarining yirik o'zgarishlar va yangilanishlar yuz berayotgan davrda, ijtimoiy pedagogika o'zgaruvchan sharoitlarga moslashib, jamiyatdagi ijtimoiy adolat va barqaror rivojlanishga hissa qo'shmoqda.

7. Xulosa

Ijtimoiy pedagogika — bu nafaqat ta'lim, balki ijtimoiy tizimni yaxshilash va unga moslashishga qaratilgan fan bo'lib, uning rivojlanish tarixi turli madaniyatlar va jamiyatlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ko'rsatadi. Xorijda bu sohaning rivojlanishida ko'plab pedagoglar va ijtimoiy faoliyatchilar katta hissa qo'shgan. Bugungi kunda ijtimoiy pedagogika global miqyosda, ayniqsa, inklyuziv ta'lim, ijtimoiy adolat va barqaror rivojlanish masalalarida muhim o'rin tutadi.

FOYDALANUVCHI ADABIYOTLAR:

1. Bürger, H. (2005). "Grundlagen der Sozialpädagogik" - Bu asar ijtimoiy pedagogikaning asoslarini o'rgatadi va Germaniya kontekstida uni qanday rivojlanganini tushuntiradi.

2. Husen, T. (1967). "The Impact of Education on Socialization." - Ijtimoiy pedagogika va ta'lim tizimining o'zaro aloqalari haqida batafsil ma'lumot beradi.
3. Stucki, K. (1990). "Soziale Arbeit und Pädagogik." - Bu kitob ijtimoiy ish va pedagogika o'rtasidagi o'zaro bog'lanishlarni o'rganadi.
4. Weinert, F.E. (2003). "Soziale und kulturelle Aspekte der Erziehung." - Ijtimoiy va madaniy aspektlar pedagogikaning rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatganini ko'rib chiqadi.
5. Hogh, E. (2010). "Social Pedagogy: Theories and Practice." - Ijtimoiy pedagogikaning nazariyasi va amaliyoti haqida zamonaviy nuqtai nazarlarni taklif etadi.